

Gatunki starożytnej poezji lirycznej

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Mapa myśli](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: *Hymn XVIII do Hermesa*, [w:] *Liryka starożytnej Grecji*, oprac. J. Danielewicz, tłum. W. Appel, Wrocław 1984, s. 359.
- Źródło: Bakchylides, *Pean na cześć Apollona Pytyjskiego z Asine*, [w:] *Liryka starożytnej Grecji*, oprac. J. Danielewicz, tłum. J. Danielewicz, Wrocław 1984, s. 165.
- Źródło: Safona, *[Tym się konnica zdaje najpiękniejsza]*, [w:] *Liryka starożytnej Grecji*, oprac. J. Danielewicz, tłum. J. Brzostowska, Wrocław 1984, s. 37–38.
- Źródło: Anakreont, *[Eros spojrzął na mą brodę]*, [w:] *Liryka starożytnej Grecji*, oprac. J. Danielewicz, tłum. J. Danielewicz, Wrocław 1984, s. 101.
- Źródło: *[Głazem niegdyś córka Tantalą]*, [w:] *Liryka starożytnej Grecji*, oprac. J. Danielewicz, tłum. J. Danielewicz, Wrocław 1984, s. 118–119.
- Źródło: Symonides, *[Bo – bez rozkoszy – jakież życie]*, [w:] *Liryka starożytnej Grecji*, oprac. J. Danielewicz, tłum. J. Danielewicz, Wrocław 1984, s. 133.

- Źródło: Bakchylides, *Na cześć chłopca Argejosa z Keos z okazji zwycięstwa w boksie na igrzyskach istmijskich*, [w:] *Liryka starożytnej Grecji*, oprac. J. Danielewicz, tłum. J. Danielewicz, Wrocław 1984, s. 136–137.
- Źródło: Pindar, *Dytyramb dla Ateńczyków*, [w:] *Liryka starożytnej Grecji*, oprac. J. Danielewicz, tłum. A. Szastyńska-Siemion, Wrocław 1984, s. 189–190.
- Źródło: Jerzy Danielewicz, *Wstęp*, [w:] *Liryka starożytnej Grecji*, oprac. J. Danielewicz, Wrocław 1988, s. 32–33.

Gatunki starożytnej poezji lirycznej

Bertel Thorvaldsen, *Taniec Muz na Górze Helikonu*, 1807

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Czy pojęcia „poeta” i „liryk” są synonimami? We współczesnych badaniach nad literaturą za takie się je uznaje. Jednak w starożytnej Grecji poezja i liryka miały nieco odmienny zakres znaczeniowy: za poezję uważano wszystkie utwory pisane wierszem (mową wiązaną), a więc także te, które dziś zaliczamy do epiki i dramatu. Dlatego w starożytnej literaturze można wyróżnić poezję epicką, dramatyczną i liryczną. W obrębie tej ostatniej powstało wiele gatunków, z których część istnieje do dziś.

Twoje cele

- Zaklasyfikujesz wybrane utwory antyczne do erotyków i anakreontyków.
- Określisz przynależność wybranych utworów antycznych do liryki zwrotu do adresata.
- Scharakteryzujesz podmiot liryczny i adresata lirycznego w wybranym wierszu antycznym.

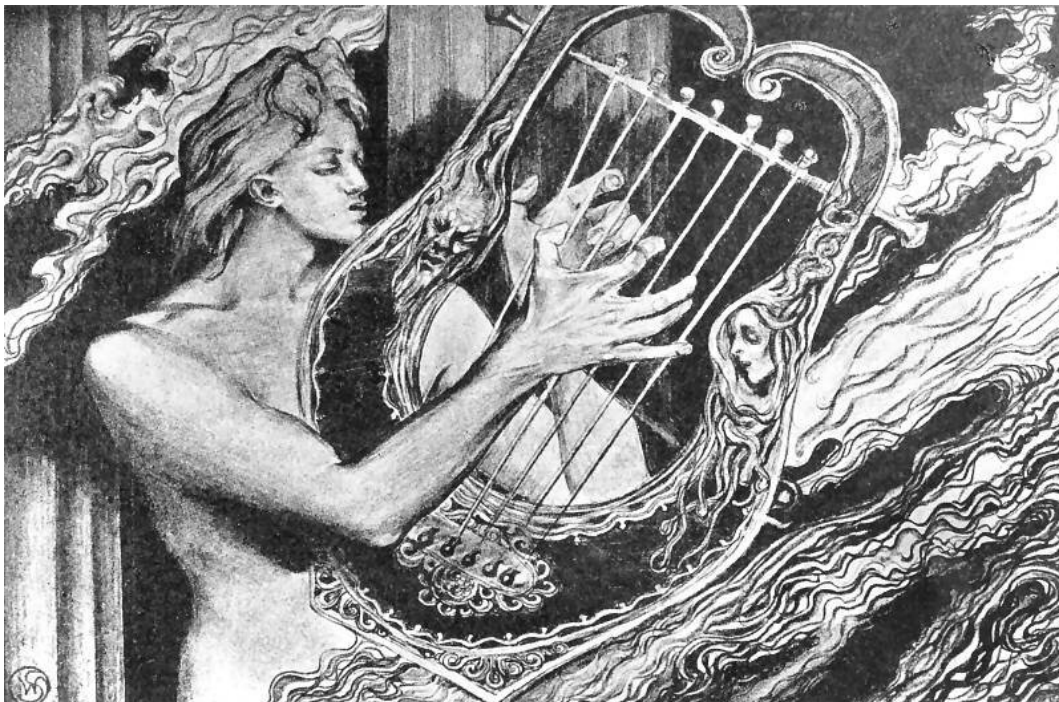
Przeczytaj

Trzy rodzaje literackie

Podział literatury na trzy rodzaje wywodzi się z antyku. W traktacie zatytułowanym *Państwo* [Platon](#) wyróżnił następujące typy wypowiedzi literackich: „opowiadanie proste” – w którym wypowiada się poeta, „opowiadanie naśladowcze” – w którym monolog i dialogi wygłaszają bohaterowie, oraz „opowiadanie mieszane” – posługujące się obiema formami. Nie pojawiły się tu określenia: [liryka](#), dramat i epika, ale poszczególne typy wypowiedzi można uznać za odpowiedniki tych trzech rodzajów: „opowiadanie naśladowcze” występuje przede wszystkim w dramacie, „opowiadanie mieszane” jest typowe dla epiki, natomiast „opowiadanie proste” charakteryzuje utwory później zaliczane do liryki.

Uczeń Platona, [Arystoteles](#), to autor *Poetyki* – jednego z najważniejszych dzieł o charakterze teoretycznoliterackim powstałych w starożytności. Zachowała się pierwsza z dwóch ksiąg składających się na ten traktat. Właśnie tam pojawiła się pierwsza klasyfikacja rodzajowa i gatunkowa. Arystoteles uważał, że najważniejsze typy [poezji](#) to tragedia i epos. W *Poetyce* zajął się również ustaleniem źródeł poezji, która nie bierze się z natchnienia, ale jest zwykłą umiejętnością. Zastanawiał się też, co różni od siebie podobne, wierszowane utwory. Odpowiedzią na to pytanie była definicja poezji. Arystoteles twierdził, że poezją jest tylko taki utwór wierszowany, który naśladuje rzeczywistość.

W *Poetyce* nie występuje pojęcie liryka. Brak tego terminu w traktatach poświęconych poezji wynika m.in. z tego, że w starożytnej Grecji tę część twórczości zaliczano raczej do muzyki. O związkach liryki z muzyką świadczy sama nazwa: wskazuje ona na lirę, a więc instrument, który wykorzystywano w celu akompaniowania sobie przy wykonywaniu śpiewanych tekstów. Muzyczności liryki dowodzi także termin *melika* (gr. *meliké*), mająca źródło w słowie *mélōs*, czyli człon melodii, pieśń, który w pewnym stopniu można potraktować jako synonim poezji.

Stanisław Wyspiański, *Apollo grający harmonię sprzeczności*, ok. 1897

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Kryteria podziału liryki

Jednym z kryteriów podziału liryki (meliki) była liczba wykonawców. Rozróżniano *monodię*, tzn. pieśń solową, oraz *chorodię*, tj. pieśń chóralną, w której poza tekstem i śpiewem ważnym elementem był też taniec. Na przynależność danego utworu do jednego z tych dwóch typów liryki wskazują odpowiednio użyte w tekście zaimki osobowe (np. ja, my) oraz formy czasowników określające działanie pojedynczej osoby lub zbiorowości.

Innym kryterium podziału utworów lirycznych było uwzględnienie formy miary wierszowej. Zależała ona od układu sylab długich i krótkich – w języku greckim występował tzw. iloczas, powodujący różną długość głosek. Jedną z takich form był jamb, czyli stopa metryczna składająca się z sylaby krótkiej i długiej – część dzieł zaliczano więc właśnie do jambów jako kategorii gatunkowej.

Kobieta z kitarą (fresk), ok. 40–30 r. p.n.e.

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Kolejne kryteria to adresat utworu oraz temat podejmowany w tekście.

” Jerzy Danielewicz

Wstęp

[Proklos](#) w swej [...] Chrestomathii [...] stwierdza, że poezja meliczna «składa się z bardzo wielu części» i posiada «różnorakie podziały», a następnie dokonuje klasyfikacji znanych sobie gatunków. [...] Proklos dzieli utwory liryczne na cztery grupy: adresowane do bogów, kierowane do ludzi, poświęcone zarazem bogom i ludziom, oraz skomponowane «na przypadające okoliczności» [...]. Pieśni do bogów obejmują: hymn (*hýmnos*), *prosódion*, pean (*paján*), dytyramb (*dithýrambos*) [...]. Pieśni adresowane do ludzi to *enkómion*, *epiníkion*, *skólion*, *erotikón*, *epithalámion*, *hyménajos* [...]. W skład pieśni do bogów i ludzi zarazem wchodzi *parthénia* [...].

Źródło: Jerzy Danielewicz, *Wstęp*, [w:] *Liryka starożytnej Grecji*, oprac. J. Danielewicz, Wrocław 1988, s. 32–33.

Poza wymienionymi weryfikatorami przynależności gatunkowej należy dodać takie, które są obecne już w poezji antycznej, ale stosuje się je również obecnie, aby wyróżnić typy liryki. Takim kryterium jest np. ujawnianie się podmiotu lirycznego albo wskazanie w tekście, kim jest adresat i jakie oczekiwania względem niego ma podmiot.

Wybrane gatunki starogreckiej poezji lirycznej

Podział zaproponowany przez Proklosa nie był jedyny, ale może stanowić podstawę do wyróżnienia kilku najczęściej używanych w starożytnej Grecji gatunków lirycznych.

hymn
pieśń skierowana do bogów, wykonywana przy akompaniamencie kitary i śpiewana zazwyczaj przez stojący nieruchomo chór; pojęcie to bywało rozumiane wąsko – jako nazwa gatunku, ale też szerzej – jako utwór poetycki skierowany do bogów lub wielkich bohaterów albo nawet utwór poetycki w ogóle
prosodion
pean
dytyramb
enkomion
epinikion
skolion
erotikon (erotyk)
epitalamium, hymenajos
parthenion

Związki poezji z muzyką nieco osłabły w starożytnym Rzymie – uznawany za najwybitniejszego liryka [Horacy](#) tworzył pieśni, którym nie musiała towarzyszyć melodia. W następnych epokach niektóre gatunki liryczne ulegały dalszym przemianom (np. hymn nie musiał już dotyczyć bogów), a część z nich zanikła, jednak współczesna poezja wciąż korzysta z form powstałych w antyku.

Słownik

iloczas

czas wymawiania samogłosek, pozwalający wyróżnić samogłoski długie i krótkie; w antycznej twórczości w języku greckim iloczias był podstawą organizacji metrum wierszowego

liryka

(gr. *lyra* – instrument strunowy wykorzystywany do akompaniamentu przy śpiewie) – jeden z trzech rodzajów literackich, obejmujący utwory koncentrujące się na przeżyciach wewnętrznych i emocjach podmiotu lirycznego wyrażającego swoje doznania oraz przekonania za pomocą wierszowanego monologu o charakterze subiektywnym i nastawionego na pełnienie funkcji estetycznej oraz ekspresywnej

paralelizm składniowy

(gr. *parallelismos* – zestawienie, porównanie) – rodzaj powtórzenia polegającego na zastosowaniu w utworze podobnych lub identycznych konstrukcji wypowiedzi

poezja

(gr. *poiesis* – tworzenie) – w starożytnej Grecji określenie używane w stosunku do wszystkich dzieł zaliczanych do literatury ze względu na to, że są ułożone wierszem; od XIX w. termin traktowany jako synonim liryki

Mapa myśli

Polecenie 1

Na podstawie definicji wybranych gatunków lirycznych, zrodzonych w antyku, a wykorzystywanych także współcześnie – określ główne kryteria podziału stosowane do rozróżniania tych gatunków.

Polecenie 2

Podziel wymienione w multimedium gatunki liryczne na te, które mogą podejmować dowolną tematykę, oraz te, które wiążą się z określonymi tematami.

Sprawdź się

Teksty do ćwiczeń

Safona (VII/VI w. p.n.e.) – poetka grecka pochodząca z wyspy Lesbos, autorka wierszy poświęconych miłości, przemijaniu, znaczeniu poezji

” Safona

[Tym się konnica zdaje najpiękniejsza]

Tym się konnica zdaje najpiękniejsza
na czarnej ziemi, tamtym znów piechota,
innym okręty. Ja to nazwę pięknym,
co zachwyty budzi.

Wszyscy tę prawdę pojmą. I [Helena](#),
choć ze wszystkich kobiet najpiękniejsza
dla niej rzuciła małżonka, wśród ludzi
najzaciejszego,

tego co Troję przywiódł do upadku.
Na córkę i rodziców nie zważała,
lecz dała się prowadzić swej miłości
w daleką drogę.

Kobiety łatwo ogarnia uczucie,
gdy myślą o tym co w nich zachwyty budzi.
I mnie dziś czułość piękną Anaktorię
wspominać każe,

której chód lekki ujrzyć bym pragnęła
I twarz tak jasną, piękniejszą niż wszystkie
rydwany [Lidii](#), niż jej świetne wojska
wspaniale zbrojne.

Wiem, że nie można zakosztować w życiu
wszelkiego dobra. Trzeba raczej wybrać
rzecz upragnioną niż tę, którą łatwiej
przyjdzie zapomnieć.

Źródło: Safona, [Tym się konnica zdaje najpiękniejsza], [w:] *Liryka starożytnej Grecji*, oprac. J. Danielewicz, tłum. J. Brzostowska, Wrocław 1984, s. 37–38.

Anakreont (ok. 570–485) – pochodzący z wyspy Teos grecki poeta, autor utworów o tematyce biesiadnej i refleksyjnej

” Anakreont

[Eros spojrzął na mą brodę]

[Eros](#) spojrzął na mą brodę
Przetykaną srebrnymi nitkami,
Owiał mnie skrzydeł złocistym powiewem
I – w dal uleciał...

Źródło: Anakreont, [Eros spojrzął na mą brodę], [w:] *Liryka starożytnej Grecji*, oprac. J. Danielewicz, tłum. J. Danielewicz, Wrocław 1984, s. 101.

” [Głazem niegdyś córka Tantala]

Głazem niegdyś [córka Tantala](#)
Na frygijskich stanęła pagórkach,
[Córka Pandiona](#) – jaskółką
Śmignęła wysoko w powietrze.

Ja zaś chciałbym być zwierciadłem,
Byś patrzyła we mnie stale;
Chciałbym zostać twoją suknią,
Abyś zawsze mnie nosiła;

Pragnę stać się wodą, abym
Mógł obmywać twoje ciało;
Chcę, dziewczyno, być olejkiem,
Którym się namaścić możesz,

I przepaską na twych piersiach,
Zdobną perłą na twojej szyi,
I sandałkiem u twojej stopy –
Po mnie tylko stąpaj, miła!

Źródło: *[Głazem niegdyś córka Tantala]*, [w:] *Liryka starożytnej Grecji*, oprac. J. Danielewicz, tłum. J. Danielewicz, Wrocław 1984, s. 118–119.

Symonides (ok. 556–468) – pochodzący z wyspy Kos (Keos) grecki poeta, twórca epigramatów i pieśni

” Symonides

[Bo – bez rozkoszy – jakież życie]

Bo – bez rozkoszy – jakież życie,
Jakaż władza nęcić nas może?
Bez niej – nawet bogów wieczny
Żywot zazdrości niegodzien.

Źródło: Symonides, *[Bo – bez rozkoszy – jakież życie]*, [w:] *Liryka starożytnej Grecji*, oprac. J. Danielewicz, tłum. J. Danielewicz, Wrocław 1984, s. 133.

Bakchylides (ok. 516–450) – pochodzący z wyspy Kos (Keos) grecki poeta, twórca dytyrambów i epinikiów

” Bakchylides

Na cześć chłopca Argejosa z Keos z okazji zwycięstwa w boksie na igrzyskach istmijskich

O [Famo](#), sławy szafarko,
Na świętą [pomknij] Keos,
Wieść radosną nieś, że w walce
Toczonej na pięści zuchwałę
Argejos odniósł zwycięstwo

I dawne wyczyny przypomniał,
Jakich na sławnym przesmyku istmijskim
Dokonałiśmy – z [Euksantiosowej](#)
Przeświętej wyspy przybysze,
Wieńców zdobywcy [siedemdziesięciu](#).

Przyzywa Muza pośród nas zrodzona
Słodką melodię [aulosów](#),
Hymnem triumfalnym miłego
Czcząc [syna Panteidesa](#).

Źródło: Bakchylides, *Na cześć chłopca Argejosa z Keos z okazji zwycięstwa w boksie na igrzyskach istmijskich*, [w:] *Liryka starożytnej Grecji*, oprac. J. Danielewicz, tłum. J. Danielewicz, Wrocław 1984, s. 136–137.

Pindar (ur. ok. 522 – zm. ok. 443) – grecki poeta tworzący pieśni chóralne, znany głównie z utworów sławiących zwycięzców zawodów olimpijskich

” Pindar

Dytyramb dla Ateńczyków

Tutaj, na chór ten wejrzyjcie z Olimpu,
Sławną łaskę ześlijcie, bogowie,
Którzy [wstępujecie](#) do tłumnie odwiedzanego,
Wonnego kadzidłem serca miasta

W świętych Atenach
I na sławną agorę, pełną dzieł wspaniałych.
Przyjmijcie wieńce uwite z fiołków
I pieśni jak kwiaty zerwane o wiosnie.
Patrzcie, jak w blasku mych pieśni
Idę znów od Dzeusa do [bluszczem darzącego boga](#),
Zwanego przez nas – ludzi – [Bromisoem i Eriboasem](#),
Sławiąc pieśnią ojców najwyższych
I kobiet kadmejskich [potomstwo](#).
Co jasne przede mną – wieszczem – się nie skrywa,
Gdy [otwiera się komnata Hor](#) odzianych w purpurę
I prowadzą wonną wiosnę zioła pełne nektaru,
Wtedy na nieśmiertelną ziemię
Spada deszcz rozkosznych fiołków, róże oplatają włosy,
Przy wtórze [aulosów](#) płyną dźwięki pieśni,
Chóry kroczą ku [Semele](#) wieńczonej diademem.

Źródło: Pindar, *Dytyramb dla Ateńczyków*, [w:] *Liryka starożytnej Grecji*, oprac. J. Danielewicz, tłum. A. Szastyńska-Siemion, Wrocław 1984, s. 189–190.

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Ćwiczenie 2

Utworem należącym do liryki zwrotu do adresata jest:

- anonimowy utwór zaczynający się od słów „Głazem niegdyś córka Tantalą...”
- wiersz Bakchylidesa *Na cześć chłopca Argejosa z Keos z okazji zwycięstwa w boksie na igrzyskach istmijskich*
- *Dytyramb* dla Ateńczyków Pindara
- erotyk Safony zaczynający się słowami „Tym się konnica zdaje najpiękniejsza...”

Ćwiczenie 3

Ćwiczenie 4

W tekście liczącym co najmniej 50 słów scharakteryzuj podmiot liryczny i adresata lirycznego wiersza zaczynającego się od słów *Głazem niegdyś córka Tantalą...*

Ćwiczenie 5

Napisz krótki tekst, w którym na podstawie cech utworu [*Eros spojrzął na mą brodę...*] odpowiesz na pytanie: Czy utwór Anakreonta to anakreontyk?

Ćwiczenie 6

Określ przynależność gatunkową przywołanego wiersza Bakchylidesa *Na cześć chłopca Argejosa z Keos...* Uzasadnij swój wybór.

Ćwiczenie 7

Symonides z Kos tworzył głównie epigramaty i pieśni. Do którego gatunku zalicza się utwór *Bo – bez rozkoszy – jakież życie...?* Odpowiedź uzasadnij.

Ćwiczenie 8

Który spośród wymienionych utworów: Safony [*Tym się konnica zdaje najpiękniejsza...*], Anakreonta [*Eros spojrzął na mą brodę...*], Symonidesa [*Bo – bez rozkoszy – jakież życie...*] i Pindara *Dytyramb dla Ateńczyków* – ma cechy hymnu? Odpowiedź uzasadnij w krótkim tekście, koniecznie przywołując odpowiednie fragmenty wiersza.

Praca domowa

Dokonaj interpretacji jednego z dwóch zamieszczonych w zadaniu utworów. Uwzględnij przynależność gatunkową wybranego przez siebie dzieła.

” Bakchylides

Pean na cześć Apollona Pytyjskiego z Asine

Pokój przynosi bogactwo
Czyniąc wielkim człowieka,
Rodzi pieśni upojnych kwiaty.
W czas pokoju na strojnych ołtarzach
W jasnym ogniu bogom złożone
Udźce wołów i owiec płoną wełnistych,
A w młodzieńcach się budzi tęsknota
Do ćwiczeń, [aulosu](#), pochodów.
Wtedy w tarczy uchwytach przykutych żelazem
Pająki brunatne swoje sieci snują,
A rdza niszczy ostrza włóczni.
[...]
Milkną trąb spiżowych głosy
I sen jak miód słodki
Nie ulatuje spod powiek,
Sen, co rankiem serce rozpala,
Gną się ulice od biesiad uroczych,
Brzmią hymny do chłopców płomienne.

Źródło: Bakchylides, *Pean na cześć Apollona Pytyjskiego z Asine*, [w:] *Liryka starożytnej Grecji*, oprac. J. Danielewicz, tłum. J. Danielewicz, Wrocław 1984, s. 165.

Asine – miasto w Argolidzie, krainie greckiej; miejsce kultu Apollona Pytyjskiego; tytuł „Pytyjski” łączy się z Delfami, jednym z najważniejszych ośrodków kultu Apollona, gdzie znajdowała się wyrocznia, w której bóg przemawiał do czcicieli za pośrednictwem wieszczki Pytii

” Hymn XVIII do Hermesa

[Kylleńskiego Hermesa](#) opiewam, zabójcę Argosa,
Pana Arkadii w trzody bogatej a także Kylleny,
Bogów zręcznego posłańca, którego Maja powiła,
Córka czcigodna Atlasa, po nocy z Zeusem spędzonej.
Ona się z dala od bogów szczęśliwych zwykle trzymała,
W grocie mieszkając cienistej; tam z nimfą o pięknych
warkoczach
Nocą głęboką w miłosnych uściskach się łączył Kronida,
Kiedy już Herę białoramienną sen słodki ogarnął;
Nie spostrzegli ich związku bogowie ni ludzie śmiertelni.
Zatem i ciebie pozdrawiam, potomku Zeusa i Mai;
Ciebie najpierw wspomniawszy, do hymnu przejdę innego.
Żegnaj, Hermesie, posłańcze, radości dawco i szczęścia.

Źródło: *Hymn XVIII do Hermesa*, [w:] *Liryka starożytnej Grecji*, oprac. J. Danielewicz, tłum. W. Appel, Wrocław 1984, s. 359.

Dla nauczyciela

Autor: Małgorzata Kosińska-Pułka

Przedmiot: Język polski

Temat: Gatunki starożytnej poezji lirycznej

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

1) rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r.;

3) rozróżnia gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i synkretyczne, w tym: gatunki poznane w szkole podstawowej oraz epos, odę, tragedię antyczną, psalm, kronikę, satyrę, sielanekę, balladę, dramat romantyczny, powieść poetycką, a także odmiany powieści i dramatu, wymienia ich podstawowe cechy gatunkowe;

9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji;

10) rozpoznaje w utworze sposoby kreowania: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je i wartościuje;

11) rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje podstawowe motywy i toposy oraz dostrzega żywotność motywów biblijnych i antycznych w utworach literackich; określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych;

14) przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej;

15) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny;

III. Tworzenie wypowiedzi.

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

1) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie;

- 2) buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej, z uwzględnieniem celu i adresata, z zachowaniem zasad retoryki;
- 4) zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;
- 6) tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, referat, szkic interpretacyjny, szkic krytyczny, definicja, hasło encyklopedyczne, notatka syntetyzująca;
- 10) w interpretacji przedstawia propozycję odczytania tekstu, formułuje argumenty na podstawie tekstu oraz znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia, przeprowadza logiczny wywód służący uprawomocnieniu formułowanych sądów;
- 11) stosuje zasady poprawności językowej i stylistycznej w tworzeniu własnego tekstu; potrafi weryfikować własne decyzje poprawnościowe;
- 12) wykorzystuje wiedzę o języku w pracy redakcyjnej nad tekstem własnym, dokonuje korekty tekstu własnego, stosuje kryteria poprawności językowej.

IV. Samokształcenie.

2. porządkuje informacje w problemowe całości poprzez ich wartościowanie; syntetyzuje poznawane treści wokół problemu, tematu, zagadnienia oraz wykorzystuje je w swoich wypowiedziach;
5. dokonuje krytycznej selekcji źródeł;
6. wybiera z tekstu odpowiednie cytaty i stosuje je w wypowiedzi;
9. wykorzystuje multimedialne źródła informacji oraz dokonuje ich krytycznej oceny;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Cele operacyjne. Uczeń:

- usystematyzuje wiedzę na temat wybranych gatunków poezji lirycznej;
- scharakteryzuje gatunki starożytnej poezji lirycznej;
- rozpozna i omówi cechy gatunkowe w tekstach poetyckich.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- dyskusja.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- telefony z dostępem do internetu.

Przebieg lekcji

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel inicjuje rozmowę o tym, czy pojęcia „poeta” i „liryk” są synonimami. Uczniowie w swobodnej dyskusji podają swoje argumenty.
2. Chętna osoba odczytuje na głos słowa wprowadzenia do lekcji (jako zakończenie dyskusji): We współczesnych badaniach nad literaturą za takie się je uznaje. Jednak w starożytnej Grecji poezja i liryka miały nieco odmienny zakres znaczeniowy: za poezję uważano wszystkie utwory pisane wierszem (mową wiązaną), a więc także te, które dziś zaliczamy do epiki i dramatu. Dlatego w starożytnej literaturze można wyróżnić poezję epicką, dramatyczną i liryczną. W obrębie tej ostatniej powstało wiele gatunków, z których część istnieje do dziś.

Faza realizacyjna:

1. Uczniowie zapoznają się z multimedium bazowym, mapą myśli, zwracają uwagę na główne kryteria podziału stosowane do rozróżniania tych gatunków. Dzielią wymienione w multimedium gatunki liryczne na te, które mogą podejmować dowolną tematykę, oraz te, które wiążą się z określonymi tematami.
2. Uczniowie zapoznają się z umieszczonymi w sekcji „Przeczytaj” informacjami. Następnie wykonują umieszczone w e-materiale ćwiczenia interaktywne:
 - charakteryzują podmiot liryczny i adresata lirycznego wybranego wiersza;
 - określają przynależność gatunkową tekstów;
 - odnajdują fragmenty wskazujące na to, do jakiej liryki należy wiersz.
3. Nauczyciel rozsypuje na biurku kartki z cytatami z wybranych utworów z sekcji „Sprawdź się”. Uczniowie losują je i krótko omawiają właściwości gatunkowe wybranego przykładu.

Faza podsumowująca:

1. Uczniowie w parach pracują nad ćwiczeniem 8: Który spośród wymienionych utworów: Safony [*Tym się konnica zdaje najpiękniejsza...*], Anakreonta [*Eros spojrzął na mą brodę...*], Symonidesa [*Bo – bez rozkoszy – jakież życie...*] i Pindara *Dytyramb dla Ateńczyków* – ma cechy hymnu? Odpowiedź uzasadnij w krótkim tekście, koniecznie przywołując odpowiednie fragmenty wiersza.
2. W podsumowaniu lekcji nauczyciel może zadać następujące pytania:
 - Jakie są kryteria podziału liryki?
 - Jakie potrafisz wymienić gatunki starożytnej poezji lirycznej i czym się one charakteryzują?

Praca domowa:

1. Dokonaj interpretacji jednego z dwóch zamieszczonych w zadaniu utworów. Uwzględnij przynależność gatunkową wybranego przez siebie dzieła. Praca domowa z e-materiału.

Materiały pomocnicze:

- Jerzy Danielewicz, *Wstęp*, [w:] *Liryka starożytnej Grecji*, oprac. J. Danielewicz, Wrocław 1988.
- S. Stabryła, *Starożytna Grecja*, Warszawa 1988, Biblioteka „Polonistyki”.

Wskazówki metodyczne

- Uczniowie mogą wykorzystać multimedialną „Mapę myśli” do przygotowania się do lekcji powtórkowej.